

УДК 336.6:368

ФІНАНСОВІ ПОТОКИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ: СУТНІСТЬ, ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ**Цуркан І.М., к.е.н.***ДВНЗ «Національний гірничий університет»*

Стаття присвячена дослідженню особливостей фінансових потоків страхових компаній. У статті розглянуто наукові підходи до визначення поняття «фінансовий потік». Доведено, що сутність фінансових потоків страхових компаній доцільно визначати в рамках підходу, при якому фінансові потоки розглядаються як рух фінансових ресурсів. Проведений аналіз щодо визначення фінансових потоків та сутнісних характеристик фінансового потоку на рівні суб'єктів господарювання, дозволив визначити загальні сутнісні характеристики фінансового потоку, які притаманні всім суб'єктам господарювання. Також у статті автор акцентує увагу, що дефініція терміну «фінансовий потік» не повинна бути узагальнюючою для всіх суб'єктів господарювання, а повинна відображати економічну природу певного процесу з урахуванням галузевої специфіки суб'єкту господарювання. Розглянуто особливості функціонування страхових компаній в Україні. Визначено специфічні сутнісні характеристики фінансових потоків притаманні тільки страховим компаніям. За результатами дослідження економічної природи фінансових потоків та особливостей функціонування страхових компаній було запропоновано авторське визначення поняття «фінансовий потік страхової компанії»..

Ключеві слова: страхові компанії, фінанси, фінансові потоки, грошові потоки, фінансові ресурси

UDC 336.6:368

FINANCIAL FLOWS OF INSURANCE COMPANIES: ESSENCE, METHODS OF DETERMINATION**Tsurkan I.M., PhD in Economics***National Mining University*

The article investigates the features of financial flows of insurance companies. The article reviewed scientific approaches to the definition of "financial flow". It is proved that the essence of financial flows is advisable to determine the insurance companies within the approach in which financial flows are seen as the movement of financial resources. The analysis on the definition of financial flows and financial flows essential characteristics at the level of management, allowed us to determine common essential characteristics of financial flows that are inherent in all business entities. Also in the article, the author emphasizes that definition of the term "financial flow" should not be generalizing for all business

entities, and should reflect the economic nature of a process, taking into account the specific sector of business entity. The features of the functioning of insurance companies in Ukraine were considered. Specific essential characteristics of financial flows inherent only to insurance companies were determined. According to the study of the economic nature of financial flows and features of functioning of insurance companies were proposed author's definition of "financial flow of insurance company."

Keywords: insurance companies, finances, financial flows, cash flows, financial resources

Актуальність проблеми. Роль страхування як невід'ємного атрибуту інфраструктури ринкової економіки безперервно зростає. З одного боку, страхові компанії забезпечують захистом юридичних та фізичних осіб від різних небезпек (ризиків), а з іншого – сприяють переміщенню капіталу (є регулятором перерозподілу грошових потоків по сферах економіки та активізації інвестиційних процесів).

Діяльність страхових компаній суттєво відрізняється від діяльності інших суб'єктів підприємництва, має свою специфіку в управлінні фінансами. Одним із напрямів управління фінансами страхової компанії є управління її фінансовими потоками. Відповідно, правильний вибір тактики та стратегії управління ними є значним внутрішнім фактором фінансової стійкості та стабільності. Тому ефективне управління фінансовими потоками набуває в сучасних умовах особливого значення.

Аналіз останніх наукових досліджень. Теоретико-методологічні та практичні аспекти фінансових потоків суб'єктів господарювання досліджували: Г.М. Азаренкова, О.С. Бондаренко, О.В. Єрмошкіна, О. В. Майборода, Л.І. Мороз та інші. Питання управління фінансовими потоками державних та недержавних пенсійних фондів досліджували Т.В. Муравльова, Н.О. Небаба та інші.

Проблематика формування і використання фінансових ресурсів у контексті управління фінансовими потоками страхових компаній стала

об'єктом наукових досліджень таких вітчизняних та зарубіжних учених як А.П. Архіпова, О. О. Гаманкової, Т. Є. Гварліані, І.І. Бабленкової, Т.М. Ісакової, Н.М. Нікуліної, О.В. Хавтур, В.О. Фастунової та інших.

Водночас, незважаючи на те, що термін фінансові потоки часто вживають у фінансовій практиці, дослідження проблеми показало, що у вітчизняній науковій літературі питання управління фінансовими потоками в страховій галузі слабо розроблені, специфіка фінансових потоків страховика практично не визначена, до теперішнього часу відсутній єдиний підхід до визначення сутності цього поняття. Така ситуація зменшує можливості досягнення ефективного управління фінансами страхової компанії.

Отже, вважаємо, що ця проблема не достатньо вивчена, що зумовлює потребу виконання подальших досліджень для конкретизації відповідних положень.

Метою роботи є дослідження сутності поняття «фінансові потоки» з врахуванням особливостей в організації фінансів страхових компаній.

Викладення основного матеріалу дослідження. Фінансові потоки є одним із важливих і поширених понять сучасної економічної науки та практики. Концепція фінансових і грошових потоків виникла в США в середині 1950-х років [1].

Аналіз наукової літератури, присвяченої проблематиці фінансових потоків на рівні суб'єктів господарювання, засвідчив, що фахівці у цій сфері виділяють декілька підходів до визначення поняття «фінансовий потік».

Одна група науковців акцентує увагу на трьох підходах до визначення фінансового потоку: 1) як складова логістичної системи; 2) ототожнюючи їх з грошовим потоком; 3) визнаючи їх як специфічні грошові потоки або як рух фінансових ресурсів [2, с.49; 3, с. 202-203]. Обґрунтовуючи наукові підходи до визначення фінансових потоків О.С. Бондаренко систематизувала їх за такими трьома підходами: 1) фінансові потоки в

логістичній системі; 2) фінансові потоки в системі фінансового управління суб'єктом господарювання; 3) фінансові потоки у макро- та мікро середовищі [4, с.242]. О.В. Майборода в рамках дослідження сутності фінансових потоків також систематизує їх за трьома підходами: 1) фінансовий потік дорівнює грошовому потоку; 2) фінансовий потік існує тільки на макрорівні; 3) фінансовий потік існує на мікрорівні [5, с. 5-6]. Д.І. Токарев досліджуючи сутність фінансового потоку ділить їх на групи за трьома напрямками управління: 1) з точки зору державних фінансів, 2) фінансового менеджменту; 3) фінансової логістики [6, с. 145]. Усі наведені підходи мають дещо спільне, але є і певні відмінності. Здійснимо їхню характеристику та визначимо в рамках якого підходу найбільш повно розкривається сутність фінансових потоків страхових компаній.

Прихильники логістичного підходу визначають фінансовий потік як складову логістичної системи, розуміючи його виключно в сукупності з матеріальним (товарним) потоком. Зокрема, В.І. Сергіїв під фінансовим потоком розуміє «спрямований рух фінансових ресурсів, пов'язаний з матеріальними, інформаційними та іншими потоками як в рамках логістичної системи, так і поза нею». Він вважає, що фінансові потоки виникають при відшкодуванні логістичних витрат, залученні засобів із джерел фінансування, відшкодування (у грошовому еквіваленті) за реалізовану продукцію та надані послуги учасникам логістичного ланцюга [7, с.9]. На думку А. І. Мороз, логістичний фінансовий потік – це «спрямований рух фінансових ресурсів, який обумовлений необхідністю забезпечити переміщення відповідного товарного потоку» [8, с. 356]. З погляду представників української логістичної школи, зокрема Є.В. Крикавського, предметом досліджень логістики треба вважати інтегровану систему саме матеріальних, інформаційних та фінансових потоків на підприємстві [9, с. 58]. Концепція логістики реалізується в управлінні логістичними процесами та логістичними потоками (матеріальними,

інформаційними та фінансовими) в процесі їх просторово-часової трансформації із зміною параметрів простору, часу, кількості, якості, інших властивостей логістичного продукту, яким стає товар, що переміщується у формі вантажу [9, с. 102]. О.С. Бондаренко визначає фінансові потоки «як спрямований рух фінансових ресурсів у визначеній логістичній системі у певному часовому періоді, що пов'язаний з необхідністю виникнення у процесі господарювання матеріального потоку» [4, с. 246].

Отже, більшість закордонних та вітчизняних вчених у галузі логістики доходять згоди, коли йдеться про категорію «потік», що ключовим поняттям у логістиці є саме матеріальний потік, а інші види потоків вважаються супутніми. Основне призначення фінансових потоків є забезпечення руху матеріальних потоків у необхідних обсягах, у визначений термін та з використанням найбільш ефективних джерел фінансування.

Страховання як галузь економіки має певні особливості. Страхові компанії, недержавні пенсійні фонди належать до підприємств галузей сфери нематеріального виробництва, тому як і у будь-яких підприємств галузей нематеріального виробництва, у них в процесі кругообігу фінансових ресурсів відсутня стадія виробництва, а фінансові ресурси на протязі всього кругообігу мають лише грошову форму [10].

На нашу думку, розкрити сутність фінансових потоків страхових компаній та недержавних пенсійних фондів в рамках логістичного управління не можна, адже при цьому підході фінансові ресурси, що забезпечують рух матеріальних потоків розглядаються в основному як грошові кошти, тобто відбувається ототожнення фінансових та грошових потоків та не враховуються відносини, що супроводжують рух фінансових ресурсів. Також обов'язок щодо наявності зустрічного товарного потоку який є у сфері виробництва не можна застосувати у сфері фінансових послуг до такого специфічного товару як страхова послуга.

За другим підходом фінансові потоки розглядаються як об'єкт управління у фінансовому менеджменті або в системі фінансового управління суб'єктом господарювання. В рамках фінансового менеджменту поняття «фінансовий потік» ототожнюється з грошовим потоком «Cash Flow», що пояснюється нечіткими межами у визначенні складу фінансових ресурсів і фінансових відносин.

Російські науковці Н. Нікуліна і С. Березина визначають фінансові потоки страхових організацій як «документально оформлені потоки грошових коштів та їх еквівалентів» [11]. На думку І.Ю. Кіліна, фінансовий потік компанії є сукупністю розподілених у часі надходжень і виплат фондів грошових коштів та прирівнюваних до них грошових еквівалентів, що генеруються її господарською діяльністю за певний проміжок часу [12, с.7]. Тобто вони розуміння фінансового потоку зводять до сукупного руху грошових активів та інших еквівалентних засобів платежу. При такому розумінні фінансових потоків зникає відмінність між грошовими і фінансовими ресурсами, що суперечить економічній природі останніх. На нашу думку, фінансові та грошові потоки не є тотожними поняттями. Так як фінансові потоки страхової компанії не обов'язково повинні бути пов'язані з рухом тільки грошових коштів, а можуть відображати розрахунки компанії і не грошовими коштами. Наприклад, при реалізації специфічного права страховика на абандон в разі виплати страхувальнику повної страхової суми за майно, яке застраховане, страховик отримує у власність залишки цього майна, причому ця операція не є актом купівлі-продажу або інвестиційним вкладенням. Дане майно є для страхової компанії «фінансовим ресурсом», частиною вхідного фінансового потоку, отриманого в результаті проведення основної (страхової) діяльності. З іншого боку, внутрішні фінансові потоки страхової компанії при формуванні цільових грошових фондів ніяк не пов'язані з рухом грошових коштів в касі, на розрахунковому, валютному та інших рахунках. Тому, якщо грошовий потік можна

визначити, як рух грошових коштів та їх еквівалентів, то фінансовий потік віддзеркалює рух фінансових ресурсів страхової компанії.

О.В. Єрмошкіна на підставі досить масивного аналізу досліджень науковців щодо сутності «фінансового потоку» також підкреслює хибність і необґрунтованість ототожнення понять «фінансовий потік» і «грошовий потік» в умовах розвитку фінансового ринку [13, с. 36-53].

Т.Є. Гварліані та В.Ю. Балакірева розглядаючи специфіку фінансових потоків страхових компаній на мікроекономічному рівні виокремлюють фінансовий потік від фінансової діяльності [14, с. 118]. Грошові потоки як страхових компаній, так і недержавних пенсійних фондів поділяють на операційні (страхові), фінансові та інвестиційні. На їх думку, фінансовий потік – це грошовий потік від фінансової діяльності страхової компанії. Водночас формуються грошові потоки від страхової та інвестиційної діяльності. Ми погоджуємося з думкою О.В. Кнейслер О.В., що за такого підходу фінансовий потік є лише одним із грошових потоків страховика за основними видами його діяльності, що звужує розуміння сутності фінансових потоків і не розкриває повністю їх економічної природи [15].

Зауважимо, що більшість дослідників фінансові потоки, зокрема і фінансові потоки страхових компаній, пов'язують з рухом фінансових ресурсів та вважають, що визначальною особливістю фінансових потоків є джерело їх формування – фінансові ресурси.

Визначення фінансового потоку, як руху фінансових ресурсів узагальнено в таблиці 1.

Таблиця 1. *Визначення поняття «фінансовий потік», як рух фінансових ресурсів*

<i>Автори</i>	<i>Визначення</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
О.В. Єрмошкіна [13, с. 43]	Фінансовий потік - динамічна сукупність розподілених у часі та просторі фінансових ресурсів, які в процесі функціонування підприємства формуються, розподіляються та використовуються, тобто цілеспрямовано рухаються, за окремими центрами управління потоками.

1	2
Г.М. Азаренкова [16, с. 75]	Фінансовий потік – це цілеспрямований рух, зміна (обсягів, типів, форм і видів) фінансових ресурсів певного суб'єкта господарювання, що здійснюються спільно з відповідними його грошовими потоками (еквівалентні фінансові потоки) або без них (безеквівалентні фінансові потоки), але обов'язково з урахуванням фактора часу, та відображує ліквідність зазначених фінансових ресурсів.
О.В. Майборода [5, с. 5]	Фінансові потоки підприємства – це цілеспрямований рух фінансових ресурсів у процесі здійснення господарських операцій, внаслідок якого виникають економічні відносини.
В.О. Фастунова [19, с. 433]	Фінансовий потік – це сформований за певний проміжок часу зміна обсягу фінансових ресурсів (в грошовій і не грошовій формах) від усіх видів діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної, інша), яка відбувається постійно або з певною періодичністю і забезпечує безперервний круговорот капіталу.
О.П. Архипов [1, с. 150]	Фінансовий потік страховика - істотна частина потоку ресурсів у грошовій або іншій формі (в тому числі матеріалізованої), що має грошову оцінку на ринку, ліквідність середню або високу.
І.І. Бабленкова, В.Ю. Діденко [17, с. 4-5]	Фінансовий потік страхової компанії – це сукупність грошових потоків, бюджетного (податкового) потоку, потоку доходних фінансових вкладень, який рухається як всередині компанії, так і при реалізації взаємин із зовнішніми контрагентами і складається як з придбаних акцій, облігацій та інших цінних паперів, так і з консолідованих паїв ПФ, валюти, потоку коштів у формі дебіторської заборгованості по страхових операціях, а також потоку ресурсів в іншій формі, що володіє високим та середнім для даної компанії ступенем ліквідності.
О.В. Кнейслер [15, с. 320]	Фінансові потоки страховика – це впорядкований та систематизований рух фінансових ресурсів за усіма видами його діяльності за певний період часу, який спрямований на досягнення ефективного господарювання.
Н.О. Небаба [2, с. 55]	Фінансові потоки в системі недержавного пенсійного забезпечення - цілеспрямований рух фінансових ресурсів в рамках системи НПЗ з метою забезпечення соціальної захищеності та надання гарантій отримання стабільного доходу учасниками накопичувальних пенсійних схем при досягненні ними пенсійного віку шляхом накопичення на добровільних засадах фінансових ресурсів на індивідуальних пенсійних рахунках та примноження коштів за рахунок інвестиційного доходу, отриманого внаслідок здійснення зваженої, ефективною, мінімально ризикової інвестиційної діяльності.
Т.М. Ісакова [18, с. 8]	Впорядкований рух фінансових ресурсів страхової компанії
Барабанова І.Ю. [20, с. 9]	Фінансові потоки організації представляють собою сукупність розподілених у часі припливів і відтоків фінансових ресурсів, результатом чого є зміна фінансового стану організації.

У визначеннях дослідників чітко прослідковується врахування впливу факторів часу на обсяги та види фінансових ресурсів, обґрунтування характеру фінансових відносин, виокремлення та вплив процесів управління фінансовими потоками на ліквідність та фінансовий стан суб'єктів господарювання. Але точки зору дослідників на поняття сутності «фінансові ресурси», їх склад різняться. В залежності від галузей економіки до яких відносяться суб'єкти господарювання виділяються різні фактори, що впливають на ефективне управління фінансовими потоками та підходи до управління фінансовими потоками.

Проведений аналіз щодо визначення фінансових потоків та сутнісних характеристик фінансового потоку на рівні суб'єктів господарювання [16, 21], дозволив визначити загальні сутнісні характеристики фінансового потоку, які притаманні всім суб'єктам господарювання:

1. Фінансово-господарська діяльність як економічна основа виникнення фінансових потоків.
2. Фінансові потоки зумовлюють зміну обсягу, складу, розміщення та використання фінансових ресурсів.
3. Фінансовий потік узагальнює різні форми і види руху фінансових ресурсів певних суб'єктів господарювання.
4. Кожен фінансовий потік має своє джерело виникнення і напрямки руху.
5. Фінансовий потік не завжди призводить до реального руху грошових коштів та їх еквівалентів.
6. Фінансовий потік як процес зумовлює досягнення певного економічного результату.
7. Фінансовий потік здійснюється у взаємозв'язку з грошовими потоками та з врахуванням фактора часу, відображує ліквідність фінансових ресурсів.

8. Фінансовий потік - цілеспрямований рух фінансових ресурсів відповідно до діяльності суб'єктів господарювання, що визначається згідно з приналежністю їх до деякого сектора економіки.

На нашу думку, дефініція терміну «фінансовий потік» не повинна бути узагальнюючою для всіх суб'єктів господарювання, а повинна відображати економічну природу певного процесу з урахуванням галузевої специфіки суб'єкту господарювання. Тому, для наукового обґрунтування визначення фінансових потоків страхової компанії необхідно виокремити специфічні сутнісні характеристики фінансових потоків притаманні тільки страховим компаніям, що можна здійснити врахувавши особливості функціонування страхових компаній.

О.В. Хавтур при дослідженні особливостей фінансових потоків страхових компаній відзначає що рух фінансових ресурсів у страховиків має ризиковий характер, пояснюючі це можливою невідповідністю обсягу сформованих страхових резервів потребам у страхових виплатах [22, с.57].

Мі вважаємо, це пояснення дуже вузьким. На нашу думку ризиковий характер фінансових потоків обумовлений самою сутністю страхової послуги. Страхова компанія як суб'єкт ринку працює в умовах так званого «подвійного ризику». Так, з однієї сторони, страхові компанії приймають на страхування чужі ризики за договорами страхування та перестрахування (страхові ризики), а з другої – несуть власний бізнес-ризик, пов'язаний в основному з інвестиційною діяльністю щодо неповернення вкладених коштів або недоотримання прибутку. Тобто, на відміну від будь-яких інших підприємницьких структур страховики мають справу з більшою кількістю фінансових ризиків. Тому страхуванню як виду підприємницької діяльності притаманна підвищена ризикованість, що безпосередньо позначається на характері фінансових відносин в цій сфері.

До основних джерел фінансових ресурсів страхових організацій відносяться:

- при створенні страхової організації - статутний капітал;

На відміну від підприємств інших галузей економіки, які можуть формувати статутний капітал як в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі [23], страхові компанії при створенні або збільшенні зареєстрованого статутного капіталу статутний капітал повинні сплатити виключно в грошовій формі [24]. Дозволяється формування статутного капіталу страхової компанії цінними паперами, що випускаються державою, але не більше 25 відсотків загального розміру статутного капіталу [24].

- в процесі функціонування страхової організації - дохід від страхової та перестрахової діяльності (у вигляді страхових і перестрахових премій), доходи від інвестування страхових резервів, доходи від продажу цінних паперів та інших активів, інші види доходи та кошти, отримані в результаті реалізації права на суброгацію.

В процесі перерозподілу страхових та перестрахових премій формуються страхові резерви, які можуть виступати як стаття доходів або витрат в залежності від зміни обсягу зобов'язань страхової компанії або її потреби в додаткових ресурсах та займають значну питому вагу у структурі фінансових ресурсів.

Для забезпечення виконання страховиками зобов'язань щодо окремих видів обов'язкового страхування страховики можуть утворювати централізовані страхові резервні фонди. Джерелами утворення централізованих страхових резервних фондів можуть бути відрахування від надходжень страхових платежів, внески власних коштів страховика, а також доходи від розміщення коштів централізованих страхових резервних фондів [24].

Визначивши основні джерела формування фінансових ресурсів страхових компаній можна відмітити, що наступною особливістю щодо формування фінансових потоків є законодавчі обмеження щодо джерел формування деяких фінансових ресурсів.

Систему надходження і витрачання фінансових ресурсів при операційній (страховій, перестраховій) діяльності можна вважати стохастичною в силу невизначеності потоків страхових та перестрахових платежів за термінами і за обсягами ресурсів. Це є також особливістю, що впливає на формування фінансових потоків страхових компаній.

Деякі науковці до специфічних особливостей, що характеризують фінансові потоки страхових компаній відносять цілеспрямованість фінансового потоку [1, 17, 18]. Але досліджувавши погляди науковців на сутність фінансового потоку, як руху фінансових ресурсів (табл.1) можна відмітити, що така характеристика фінансового потоку застосовується як для промислових підприємств, так і для сфери пенсійного забезпечення. Тому ми вважаємо що цілеспрямованість фінансового потоку є не специфічною, а загальною характеристикою.

Але є особливість щодо використання фінансових ресурсів страхових компаній. Як відомо страхові премії підлягають сплаті авансом на початку кожного періоду, охопленого договором (полісом), а виплата відбувається протягом якогось часу після настання страхового випадку (в особистому страхуванні проміжок часу між моментом надходження страхової премії і страховою виплатою може становити десятиліття), в зв'язку з чим страхова компанія отримує можливість інвестувати акумульовану премію (страхові резерви), отримуючи інвестиційний дохід.

Розміщення та інвестування коштів страхових резервів, виходячи з їхнього економічного змісту (залучені кошти), є предметом державного нагляду та підлягає жорсткому нормативному регламентуванню щодо напрямів розміщення (грошові кошти на поточному рахунку; банківські вклади; нерухоме майно; валютні вкладення згідно з валютою страхування; акції, облігації іпотечні сертифікати; цінні папери, що емітуються державою; права вимоги до перестраховиків; інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України;

банківські метали; кредити страхувальникам-фізичним особам, що уклали договори страхування життя; готівка в касі в обсягах лімітів залишків в каси). Кошти резервів із страхування життя можуть використовуватися для довгострокового кредитування житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників. Інші види кредитної діяльності заборонені. Обмеження щодо максимальних обсягів активів кожної категорії, вимоги до якості таких активів, вимоги щодо наявності та рівня кредитного рейтингу активів певних категорій та банків та емітентів цінних паперів, у яких розміщуються кошти страхових резервів, встановлюються Уповноваженим органом [24]. Чітко прослідковується наступна специфічна характеристика пов'язана з використанням фінансових ресурсів страхових компаній, а саме законодавче нормативне регулювання спрямованості руху та обсягів залучених ресурсів страховиком.

Для забезпечення своєї платоспроможності страхові компанії зобов'язані дотримуватися певні співвідношення між активами, які перебувають в їх розпорядженні та взятими на себе зобов'язаннями, що обумовлює існування механізму перестрахування. Що в свою чергу викликає залежність страхової компанії від зобов'язань третіх осіб або навпаки перед третіми особами.

На фінансові потоки страхових компаній також будуть мати вплив особливості пов'язані з принциповими відмінностями страхових виплат за договорами life-страхування та non-life-страхування. В договорах life-страхування страхова виплата, як правило, є стабільною або дискретною, в non-life-страхуванні розмір страхової виплати за окремим договором є випадковою величиною, що відповідає розміру завданого збитку.

Відповідно приходимо до висновку, що фінансові потоки страхових компаній характеризуються такими специфічними характеристиками:

1. Ризикова природа фінансових потоків через специфіку діяльності страхових компаній, які працюють в умовах подвійного ризику.

2. Законодавчі обмеження щодо джерел формування деяких фінансових ресурсів страхових компаній.

3. Стохастичний характер формування частини фінансових потоків.

4. Використання фінансових ресурсів страхових компаній залежить від сфери діяльності страховика, для life-страхування використання фінансових ресурсів для страхових виплат відбувається в умовах дискретності; для non-life-страхування в умовах стохастичності.

5. Використання значної частини фінансових ресурсів страхових компаній підлягає законодавчому нормативному регулюванню щодо спрямованості руху та обсягу як залучених фінансових ресурсів (страхових резервів), так і власних фінансових ресурсів (статутний фонд).

Висновки. Проведене дослідження економічної природи фінансових потоків та врахування особливостей функціонування страхових компаній дає змогу визначити їх поняття. На нашу думку, під «фінансовим потоком страхової компанії» варто розуміти динамічну сукупність розподілених у часі та просторі фінансових ресурсів страхової компанії, які, формуються в умовах певної стохастичності, дуалістичності ризику та законодавчих обмежень щодо джерел формування фінансових ресурсів, розподіляються та використовуються відповідно до сфери діяльності компанії дискретно (для life-страхування) або стохастично (для non-life-страхування) під впливом законодавчого нормативного регулювання спрямованості руху та обсягів фінансових ресурсів.

Встановлення закономірностей руху фінансових потоків дає можливість управляти процесом формування, розподілом, перерозподілом та використанням фінансових ресурсів страхової компанії, пристосуватися до змін в економіці країни і забезпечити стабільну прибуткову діяльність страхової компанії.

Перспективним напрямом подальших досліджень стане систематизація видів фінансових потоків страхових компаній за

класифікаційними ознаками з метою забезпечення ефективного управління ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Архипов А.П. Финансовый менеджмент в страховании: учебник. – М.: Финансы и статистика; ИНФРА-М, 2010. – 320 с.
2. Небаба Н.О. Управління фінансовими потоками недержавних пенсійних фондів : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит / Н.О. Небаба ; УАБС МОН України. – Суми, 2015. – 198 с.
3. Івченко І.Ю. Побудова динамічної оптимізаційної моделі фінансових потоків підприємства / І. Ю. Івченко, К. М. В'язовська // Економіка: реалії часу. - 2013. - № 4. - С. 202-208.
4. Бондаренко О.С. Обґрунтування наукових підходів до визначення фінансових потоків / О. С. Бондаренко // Бізнес Інформ. - 2014. - № 1. - С. 241-248.
5. Майборода О.В. Управління фінансовими потоками підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / О.В. Майборода. – Суми, УАБС НБУ, 2006. – 20 с.
6. Токарев Д.И. Финансовый поток: взгляд на сущность / Д.И. Токарев // Вестник Северо-Кавказского федерального университета. – 2015. - №4 (49). – С. 142-146.
7. Корпоративная логистика. 300 ответов на вопросы профессионалов / Под общ. и науч. редакцией проф. В.И. Сергеева. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 976 с.
8. Мороз Л.І. Моделювання матеріально-фінансових потоків внутрішньовиробничих логістичних систем з регенерацією / Л. І. Мороз // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: «Проблеми економіки та управління». – Львів: Вид-во НУ ЛП. – 2009. – № 640. – С. 355–361.
9. Крикавський Є.В. Логістика. Основ теорії: Підручник. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка» (Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ+» Інституту післядипломної освіти), «Інтелект-Захід», 2004. – 416 с.
10. Диденко В.Ю. Формирование финансовой политики страховой организации: автореф. дис... канд. екон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / В.Ю. Диденко. – Москва, 2010 – 33. с.
11. Никулина Н.Н., Березина С.В. Финансовый менеджмент страховой организации. - М.: Юнити-Дана, 2008. - 431 с.

12. Килин И.Ю. Управление финансовыми потоками компании : автореферат дис. ... кандидата экономических наук : 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Килин Иван Юрьевич . - Саранск, 2004. - 18 с.
13. Єрмошкіна О. В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи : монографія / О. В. Єрмошкіна. - Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2009. – 479 с.
14. Гварлиани Т.Е. Денежные потоки в страховании / Т.Е. Гварлиани, В.Ю. Балакирева. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 336 с.
15. Кнейслер О.В. Парадигма управління фінансовими потоками страхових компаній / О.В. Кнейслер // Управління фінансами суб'єктів господарювання в умовах глобальної трансформації : монографія / За ред. І. С. Гуцала. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 484 с.
16. Азаренкова Г. М. Фінансові потоки в системі економічних відносин : монографія / Г.М. Азаренкова. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 328 с.
17. Бабленкова И.И. Механизм управления финансовыми потоками страховой организации / И.И. Бабленкова, В.Ю. Диденко // Финансы и кредит. – 2009. – №43 (379). – С. 2-6.
18. Исакова Т.М. Управление финансовыми потоками страховой компании : автореф. дис. ...канд. экон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Исакова Тамара Михайловна. – Москва, 2009. – 24 с.
19. Фастунова В.А. Экономическая сущность и классификация финансовых потоков страховой компании / В.А. Фастунова // Страховой рынок Российской Федерации в условиях вступления в ВТО: состояние и перспективы развития: материалы Международной научно-практической конференции (5–7 июня 2012 г., г. Нижний Новгород) / гл. ред. Минеев В.И., отв. ред. Домнина О.Л., Злобин Е.В.; ВГАВТ, РОСГОССТРАХ. – Нижний Новгород, 2012. – С. 429-436.
20. Барабанова И.Ю. Управление финансовыми потоками предприятия в ходе реализации инвестиционных проектов: автореф. дис. ...канд. экон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Барабанова Ирина Юрьевна. – Москва, 2013. – 27 с.
21. Тютюкина Е.Б. Финансовые потоки: сущность и признаки классификации / Е.Б. Тютюкина, К.М. Афашагов // Вестник Финансовой академии. – 2007. - №4. – С. 24-33.

22. Хавтур О.В. Фінансові потоки страхових компаній в умовах трансформації економіки України: дис... канд. екон. наук : 08.04.01 / О.В. Хавтур. – Тернопіль, ТАНГ, 2004. - 262 с.
23. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 № 1576-ХІІ в ред. Закону від 02.11.2016 № 1666-19 із змінами та доповн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
24. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР в ред. Закону від 01.04.2016 № 922-19 із змінами та доповн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-D0%B2%D1%80/page>